

De Distributie te Roeselare

In zijn *Toponymie van Roeselare* noemt Dr. D. Denys de Distributie „een instelling die zorgde voor de uitdeling van levensmiddelen”¹ en „Aan de behoeftige zieken werden levensmiddelen uitgedeeld door de zorg van de kerkelijke en stedelijke distributie”². Hierbij wordt aangehaald „distribueren aen de arme siecken binnen Rousselaere”. Deze tekst komt uit een Weeserieboek, waar het afschrift te vinden is van het testament, in 1760 door Anna Rosa van Caillie gemaakt. Daar vinden we : „Item aen den heer pastor van hetselve Rousselaere de somme van een hondert guldens courant om te distribueren aen de behouftige siecken van Rousselaere” en in een aanvullende bepaling bij dit testament staat „dat de twintigh ponden grooten courant aldaer vermeld moeten gegeven worden aen den heer pastor van Rousselaere om te distribueren aen de aerme siecken binnen hetselve Rousselaere”³. Kan zo'n aanhaling uit een testament de bepaling van Distributie inhouden?

In zijn *Manuale I* (a^o 1639) en zijn *Manuale II* (a^o 1640) heeft Walter Smidts⁴ alles verzameld wat de pastorij, beneficieën en stichtingen der Roeselaarse St. Mchielskerk aanging. Dit alles heeft hij vanaf 1629 trouw en met grote ijver (*fideliter et magno studio*) samengegaard uit de archieven der Abdij van Zonnebeke, der kerk en der stad van Roeselare. De vergelijking van een origineel met zijn afschrift van W. Smidts bevestigt dit. Zoals W. Smidts in zijn *Manualia* spreekt

¹ D. DENYS, *Toponymie van Roeselare* (Roeselare, 1952), blz. 90.

² *O. c.*, blz. 423.

³ Stadsarchief Roeselare n° 915, f. 93-94.

⁴ Pastoor te Roeselare van 1631 tot 1649, en S. T. L.; zijn *Manualia* in Arch. Dekenij Roeselare.

over de stichtingen, met er mede samengaande lasten en inkomsten ten voordele van de Dis, zo handelt hij er ook over de stichtingen, met er mede samengaande lasten en inkomsten ten bate van de Distributie. Zoals nu de Dis de goederen omvatte, die bestonden ten voordele der armen, zo omvatte de Distributie de goederen ten voordele der Roeselaarse geestelijkheid. Deze instelling wordt naast Distributie ook *Distributiones of Officium Distributionum* genoemd. In het Rentecharter van 28 Juli 1666⁵ wordt de „Distributie der voornoemde stede” ook geheten „Clergie ofte Distributie van de Kercke”.

Onder Distributie is dus te verstaan een reeks stichtingen ten voordele der Roeselaarse geestelijkheid, die als groep de lasten van die stichtingen moeten dragen. De inkomsten van die stichtingen werden door een ontvanger geïnd en aan de geestelijken gedistribueerd : „Ende wierden uut het innecomen van de Distributiegoedingen in loode gedeelt aen de priesters ende costers”⁶. Die priesters en kosters werden ook genoemd : „die van den choor” of „de habituanten van den choor”. Ze zongen immers de getijden van het kerkelijk officie en vormden als 't ware een kapittel. Tot dit koor behoorden de pastoor en de negen kapelanen. Al moesten de kapelanen, volgens de bekende stichtingsoorkonden, ter plaatse resideren, toch was dit niet altijd het geval wegens de geringe inkomsten der kapelanij of om andere redens. In de „computus” van Cornelius Arnoldi, deken der Roeselaarse Christenheid (a^o 1515-16)⁷ staat slechts bij vier kapelanen vermeld „residet” en in de „computus” van Daniël Cocq, deken (a^o 1567-68)⁷ slechts bij drie. Hoe het getal der koorleden echter op peil werd gehouden zien we in Manuale I waar op f. 29 r.

⁵ Archief Dekenij Roeselare.

⁶ Manuale II f. 36 v.

⁷ Rijksarchief Brugge, Kerkelijke Archieven n° 371.

te vinden is : „Copia Decreti R. D. Vicarii Generalis Episcopi Tornacensis quoad electionem deservitorum in locum capellanorum non residentium et correctionem eorundem per subtractionem distributionum” (14 mei 1511). Hierin wordt aan „curato, vicecurato et capellanis de gremio chori existentibus” het recht toegekend om aan den bisschop geschikte priesters voor te stellen ten einde de afwezige kapelanen te vervangen. Hierbij kregen ze ook de macht van de distributies te beroven „capellanos in suis servitiis deficientes seu ad horas canonicas nocturnas et diurnas non comparantes, aliisve divinis servitiis non interessentes sed per ecclesiam tempore celebrationis divinorum vagantes et non decantantes”. Deelnemen aan het kerkelijk officie was dus vereist om van de distributies te genieten. Aantekeningen in Manuale II f. 25 v. uit de rekening van 1540 geven acht priesters, een scholaster en twee koster op; rek. 1550 : negen priesters en twee koster; rek. 1561 : zes priesters en twee koster; rek. 1567 en 1574 : vier priesters en twee koster — dit laatste komt dus overeen met de computus van Daniël Cocq, deken, waar we drie kapelanen vinden, die resideren; de vierde is de pastoor, die in de computus ook als residerend vermeld staat. —

De lasten der Distributie ⁸ bestonden uit :

a) 24 jaargetijden,

b) 9 fundaties van missen en diensten, als voorbeeld : de fundatie van de diensten „ter eeren vant H. Cruyce Godts en zijne vijf wonden” bestond uit vijf gezongen missen ieder maandag van de Paasdagen, op 16 Januari 1555 gesticht door Jan Schilt, scholaster ⁹,

c) 40 fundaties „om de seven getijden ... die men

⁸ Manuale II f. 29 r. tot f. 42 v.

⁹ Stadsarchief Roeselare n° 200. J. Schilt was scholaster sedert 1551.

voor den laetsten troubel plach te singhen binder kercke van Rousselaere bij de clergie alle daghen van den jaere" ¹⁰. Enkel voor ongeveer 250 dagen waren er fundaties voor de getijden; op de andere dagen „wierden voor de laetste destructie deser landen noch daerenboven de seven canonicque getijden dagelijcx gesongen op alle andere resterende dagen ende tijden van den jaere" ¹¹. Voor zoveel de namen der stichters van laatstgenoemde fundaties het uitwijzen, stammen ze uit het einde der XIVE en uit de XVe eeuw. Een van de bijzonderste van die 40 stichtingen, was die van Wouter Vermandere of van der Mandre, proost van O. L. Vrouw te Brugge en van St. Pieter te Cassel „om de VII getijden te zingen van Paesschen tot Sinxen" ¹².

Wat het inkomen der Distributie aangaat vinden we in Manuale I f. 30 r. tot 43 v. alle renten en landpachten opgesomd „met de namen van de rentiers ende pachters in den jaere 1636 ende 1640". In Manuale II f. 40 v. wordt alles als volgt samengevat : „Ende tot vulcomen van alle dese voornoemde diensten waerinne de Distributie gelast is, wierden anno 1563 voor den troubel in zekere gehypotiquierde renten bij den ontfanger van de Distributie jaerlijcx ontfangen 427 lb. 9 s. 7 d. par. Ende van pachten van landen en merschen 22 lb. 2 s. par., mits vele renten noch verdonckert zijn tsedert ende ter cause van den troubel, wort nu a^o 1640 jaerlijcx bij den ontfanger van de Distributie maer ontfanen in renten 178 lb. 14 s. 8 d. par. ende van pachte van voorseide landen 71 lb. par.". Naast die verduisterde renten werden de renten, door kerk en dis verschuldigd aan de Distributie ook niet betaald „doordien den dienst

¹⁰ Manuale II f. 36 v.

¹¹ Manuale II f. 40 v.

¹² Manuale II f. 4 v. Bij E. DE MOREAU, *Histoire de l'Église en Belgique*, t. IV, p. 75, n. 6, wordt Gauthier de la Mandre in 1435 vermeld als pastoor (recteur) van Roeselare.

van de VII getijden is comen door den troubel te cessen ... wort de betalinge geweygert" ¹³. Na de reductie der fundaties van 11 Maart 1645 ¹⁴ worden de betalingen weerom gedaan. Door het reeds vernoemde rentecharter van 28 Juli 1666 zien we nog dat de stad in akkoord met den pastoor vanaf 1663 een rente van 24 lb. par. per jaar betaalt aan de Distributie om te voldoen voor „eenighe cleyne rentiens, bedraegende tsamen ontrent de neghen guldens jaerlijcx, verachtert vele jaeren”.

Na de geuzentroebelen — totdat na de reductie van 11 Maart 1645 alle fundaties door verminderen of samenvoegen aangepast zijn aan de nieuwe toestand — worden de stichtingen niet meer ontlast „doordien tot nu alhier resideren maer den pastoor alleen met eenen vicepastor alleen deselve niet connende volbringen, comen te cessen" ¹⁵. Dan waren de inkomsten toegekend aan den pastoor „in pensionem ac subsidium ad vitae suae sustentationem, sine quibus alias fructus curae suae ad honestam vitae rationem haud sufficiunt praesertim nullo cappellanorum residente aut chorum frequentante, ac pastore partem officii sc. vesperas, ut dictum, cantante" ¹⁶. Dat de kapelannen niet meer resideerden blijkt o.a. uit de „computus" van deken Herman Schol (a^o 1632) en die van deken Joachim ab Inis (a^o 1633) ¹⁷ waarin we zien dat veel der kapelanijen in handen zijn van pastoors, die dus op hun parochie moeten resideren. Drie kapelanijen waren voorgoed gehecht aan andere instellingen : de kapelanij van het Groot Broederschap van O. L. Vrouw aan de pastorij van Roeselare (11 dec. 1617); die van St. Georgius aan de pastorij van Oostnieuwkerke (26 Maart 1630) en die

¹³ Manuale II f. 36 v.

¹⁴ Register in Archief Dekenij Roeselare.

¹⁵ Manuale I f. 42 v.

¹⁶ Manuale II f. 41 r.

¹⁷ Rijksarchief Brugge, Kerkelijke Archieven n° 371.

van St. Katharina aan het Brugse Seminarie (1571)¹⁸.

De overige zes kapelanjien werden op 7 Januari 1645 door bisschop N. de Haudion verenigd¹⁹. De kapelanj van S. Jacob werd verenigd met die van O. L. Vrouw van het Hof te Izegem; die van O. L. Vrouw in het Hospitaal met die van het H. Kruis in de kapel ter Bets en die van S. Michiel met die van de H. Drievuldigheid. De eerste twee groepen vormen een deel der dotatie voor twee onderpastoors (capellani curati); de derde groep een deel der dotatie voor een priester, belast met de bediening van scholaster en koster. Onder hun verplichtingen komen o.a. voor de Metten op zon- en feestdagen: „ac insuper sacra tria matutina dominicis et festis in eadem ecclesia parochiali celebrare”²⁰. Voor die verplichtingen kregen zij dan ook naast den pastoor hun deel in de Distributies zoals het ook blijkt uit een rekening der Distributie, gesloten in 1711²¹.

Alles verdween met de Franse Omwenteling.

J. J. POLLET.

¹⁸ Manuale I f. 69 r.

¹⁹ Manuale I f. 55 r. tot 58 r.

²⁰ Manuale I f. 57 v.

²¹ Archief Dekenij Roeselare.